

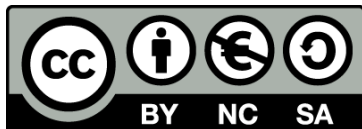
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Αρχαία Ελληνική Ιστορία

Ενότητα 13: Αλέξανδρος

Αγγελική Σύρκου
Τμήμα Φιλολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

- η κατανόηση του σχεδίου του Αλεξάνδρου να ενώσει όλη την Ασία σε ένα ενιαίο εξελληνισμένο κράτος.

Περιεχόμενα ενότητας

- Στην ενότητα παρουσιάζεται η πορεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου από την άνοδο στον θρόνο της Μακεδονίας (336 π. Χ.) μέχρι τον θάνατό του το 323 π. Χ. στην Βαβυλώνα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα γεγονότα της κατάκτησης της των νέων περιοχών (Ασία, Αίγυπτος, Ινδία). Η ενότητα ολοκληρώνεται με διατύπωση κρίσεων για την σημασία του έργου του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Η εποχή των βασιλέων

Μέγας Αλέξανδρος

Περιεχόμενο του όρου *ελληνισμός*

- Ο όρος *ελληνισμός* σήμαινε αρχικά ότι κάποιος «μιλάει ελληνικά» και ότι «συμπεριφέρεται σαν Έλληνας». Κατά συνέπεια, συμπεριλάμβανε και τους εξελληνισμένους μη Έλληνες.
- Από το έτος **336** π. Χ. (άνοδος Αλεξάνδρου στο θρόνο) έως την προσάρτηση της Αιγύπτου (ναυμαχία στο Άκτιο, 31 π. Χ.), οι Έλληνες έχουν μόνον οριακή ανάμειξη στα πολλά γεγονότα της περιόδου.

Ιστορικές πηγές για την εποχή

- Από αθηναϊκή σκοπιά: **Αισχίνης, Δημοσθένης, Υπερείδης, Λυκούργος, Δημάδης.**
- **Επιγραφές.**
- **Διόδωρος, Αρριανός, Πλούταρχος, Κόιντος Κούρτιος.**
- **Ψευδο-Καλλισθένης** (περ. 3 αιώνες μετά τα γεγονότα, χρησιμοποίησε πηγές σύγχρονες των γεγονότων-Καλλισθένη, ανιψιό του Αριστοτέλη, Νέαρχο, Πτολεμαίο).
- Για την επόμενη περίοδο έχουμε τις *Ιστορίες* του Πολύβιου αλλά και επιγραφές και παπύρους.

Το Βασίλειο της Μακεδονίας

Χάρτης με το μακεδονικό βασίλειο το 336 π. Χ., κατά την άνοδο του Αλεξάνδρου στον θρόνο.
(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_Macedonia_336_BC-en.svg)

Η περιπέτεια του Αλεξάνδρου

- Μετά τη δολοφονία του Φιλίππου, ο **Αλέξανδρος** υποστηρίχτηκε από το ορισμένους στρατιωτικούς αρχηγούς, ειδικότερα τον **Αντίπατρο**, και ανακηρύχτηκε βασιλιάς, όχι μόνον στη Μακεδονία αλλά και στην υπόλοιπη Ελλάδα, όπου το αμφικτυονικό συμβούλιο τον χαιρέτησε ως **ηγεμόνα των Ελλήνων**, ενώ το **συνέδριο** της **Κορίνθου** ανανέωσε τον όρκο που είχε δώσει στον Φίλιππο.
- Ο Αλέξανδρος προτού ξεκινήσει την εκστρατεία του εναντίον του Μεγάλου Βασιλέα, θέλησε να εξασφαλίσει τα νώτα του υποτάσσοντας τους βαρβαρικούς πληθυσμούς στα βόρεια της Μακεδονίας και εκδικήθηκε παραδειγματικά τους Θηβαίους που επαναστάτησαν εναντίον της μακεδονικής φρουράς που είχε εγκαταστήσει ο Φίλιππος.

Η εκστρατεία στην Ασία

- Ο Αλέξανδρος αποβιβάστηκε στην Ασία ως **ηγεμών** της συμμαχίας της Κορίνθου, με έναν στρατό όπου οι Έλληνες ήταν παρόντες (7.000 πεζοί και 600 ιππείς) πλάι στους Μακεδόνες και ορισμένους Θράκες, Παίονες, Τριβαλλούς.
- **334 π. Χ. νίκη στο Γρανικό ποταμό** και κατάληψη των Σάρδεων: πολλές ελληνικές πόλεις τάχτηκαν με το μέρος του μια και τις 'απελευθέρωσε' εγκαθιδρύοντας δημοκρατικά καθεστώτα.
- **333 π. Χ. νίκη στην Ισσό:** μέσα σε δύο χρόνια ο Αλέξανδρος έγινε κύριος της Ασίας υλοποιώντας το σχέδιο του Φιλίππου.

Η κατάκτηση της Αιγύπτου

- Ο Αλέξανδρος έδωσε στην κατάκτηση της Αιγύπτου μια άλλη διάσταση που μας κάνει να υποθέσουμε ότι σχεδίασε την κατάκτηση όλου του περσικού βασιλείου.
- Κυριεύει την Αίγυπτο (**331 π. Χ.**), ιδρύει την **Αλεξάνδρεια**, που θα γινόταν κέντρο του ελληνικού πολιτισμού, και επισκέπτεται το ιερό του Δία Άμμωνα, όπου ο μάντης ιερέας τον αποκάλεσε **γιο του θεού**.
- Από εκεί, φαίνεται ότι οι στόχοι διευρύνθηκαν ριζικά: ο Αλέξανδρος επεδίωκε να γίνει διάδοχος του Μεγάλου Βασιλέα.

Από την Αίγυπτο στην Ασία

- Για να απαλλαγεί από τον Μεγάλο Βασιλέα περνάει στην Ασία, **συντρίβει το 331 π. Χ. τον περσικό στρατό και καταλαμβάνει τις βασιλικές πρωτεύουσες Βαβυλώνα, Σούσα και Περσέπολη.**
- Τότε ο Δαρείος δολοφονείται από το σατράπη Βήσσο, σφετεριστή του θρόνου, και ο Αλέξανδρος βρίσκει ευκαιρία να εμφανιστεί ως νόμιμος κληρονόμος. Τώρα δεν είχε πια ανάγκη τους Έλληνες ούτε τους Μακεδόνες: οι πρώτοι απολύθηκαν μετά την κατάκτηση της Μεσοποταμίας και οι δεύτεροι συμμορφώθηκαν μετά την εκτέλεση του **Φιλώτα.**

Η κατάκτηση των εσωτερικών σατραπειών

- Το περσικό κράτος ήταν χωρισμένο σε διοικητικές περιφέρειες, τις **σατραπείες**, οι οποίες διοικούνταν από τους σατράπες.
- Ο Μεγάλος Βασιλέας είχε πάψει να ασκεί εξουσία στις σατραπείες. **Οι σατράπες** ήταν **ανεξάρτητοι άρχοντες** που δεν ήλεγχαν πλήρως τους πληθυσμούς που κυβερνούσαν. Η κατάκτησή τους απαιτούσε μεγάλη στρατιωτική δύναμη και οργάνωση. Έτσι:
  1. για να εξασφαλίσει τα νώτα του εγκατέστησε φρουρές στις κατακτημένες επαρχίες.
  2. στρατολόγησε μισθοφόρους χάρη στο περσικό χρυσάφι.
  3. αναδιοργάνωσε τη διοίκηση του στρατού.
  4. αντικατέστησε τους παλιούς τους συνεργάτες του πατέρα του με ανθρώπους εμπιστοσύνης του.

Η πορεία προς την Ινδία

- Οι δυσκολίες:
  1. εδαφικές συνθήκες,
  2. αντίσταση τοπικών ηγεμόνων,
  3. απειλή από τις σκυθικές φυλές αλλά και
  4. αντιδράσεις μέσα στις τάξεις του στρατού του.
Σκότωσε τον **Κλείτο**, που συνωμότησε και εκτέλεσε τον **Καλλισθένη**, που τον υποπτεύτηκε ως υποκινητή της υπόθεσης της **προσκύνησης**, της άρνησης των Μακεδόνων να τον προσκυνήσουν.
Επέβαλε την τάξη και απαλλάχτηκε από τον Βήσσο.

Η κατάκτηση της Ινδίας

- **326-325 π. Χ. κατάκτηση λεκανοπεδίου του Ινδού ποταμού. Διάβηκε τον Ινδό και κατάφερε να νικήσει τον Πύρο που διέθετε 120 ελέφαντες.** Οι αντιστάσεις όμως των στρατιωτών του τον ανάγκασαν να μείνει στη δεξιά όχθη του **Υφαση ποταμού όπου έστησε 12 βωμούς.**
- **Το 329 π. Χ. πέρασε τον ινδικό Καύκασο και κατευθύνθηκε προς την Ινδία.**

Επιστροφή στη Βαβυλώνα και θάνατος του Αλέξανδρου

- Η επιστροφή του Αλέξανδρου στη Βαβυλώνα είχε προγραμματιστεί σε συνδυασμό με τον πλου του Νέαρχου, που θα εξερευνούσε τα παράλια του Ινδικού ωκεανού.
- Τότε διαδόθηκε η φήμη του θανάτου του, και κάποιοι στασίασαν. Ο Αλέξανδρος τιμώρησε τους στασιαστές και παντρεύτηκε τη Ρωξάνη. Τότε έγιναν «**οι γάμοι των Σουσών**». Έστειλε στις ελληνικές πόλεις κείμενο με το οποίο τις διέταζε να φέρουν **πίσω τους εξόριστους και να τον τιμούν σαν θεό**.
- Τότε συνέβη το περιστατικό με τον **Άρπαλο**, θησαυροφύλακα του Αλέξανδρου, που ίσως ήταν κυβερνήτης της Βαβυλώνας. Ο Άρπαλος πήρε μαζί του μέρος του θησαυρού (5000 τάλαντα) και υπολόγιζε να δημιουργήσει έναν συνασπισμό εναντίον του Αλέξανδρου, ο οποίος ενώ ετοιμάζε μια νέα εκστρατεία πέθανε τον Ιούνιο του 323 π. Χ.

Το έργο του Αλέξανδρου: Γενικές κρίσεις

- Πρόκειται για **ένα αντιφατικό και αινιγματικό** πρόσωπο, γύρω από το οποίο δούλεψε ο **Θρύλος**. Για αυτό και οι ιστορικοί έδωσαν διαφόρων ειδών απαντήσεις:
  1. Άλλοι θέλουν να βλέπουν το **διψασμένο για δόξα κατακτητή, τον ικανό στρατηγό, τον πολιτικό που συνεταιρίστηκε τους Πέρσες και ξεπέρασε τον ανταγωνισμό** ανάμεσα σε Έλληνες και βαρβάρους.
  2. Άλλοι τονίζουν τη **σκληρότητα, την αγριότητα, την ακολασία** και τις **δεισιδαιμονίες** του.
- Ήταν σίγουρα **έξυπνος και πονηρός, ικανός και σκληρός, γοητευτικός και άγριος**.
- Πέρα από τον άνθρωπο Αλέξανδρο, ο ιστορικός οφείλει να διερευνήσει το ίδιο το έργο του, **που αποτέλεσε μια καμπή στην ιστορία του αρχαίου κόσμου**.

Το έργο του Αλέξανδρου: πολιτική και οικονομία

- Σίγουρα δεν οικοδόμησε ένα σταθερό πολιτικό σύστημα, αλλά **διατήρησε** κατά κανόνα τις **δομές των Αχαιμενιδών**.
- Η **ίδρυση στρατιωτικών αποικιών** (που συνιστούσαν συγγραφείς σαν τον Ξενοφώντα και τον Ισοκράτη) σκοπό είχαν να καλύψουν τα νώτα του.
- Η **οικονομική ζωή** δεν επηρεάζεται έως την εποχή των διαδόχων του, όταν θα γίνουν αισθητές οι συνέπειες από την κυκλοφορία ασημιού των Αχαιμενιδών για την κοπή νομισμάτων και οι επιπτώσεις στο εμπόριο από την ίδρυση της Αλεξάνδρειας.
- Η περιώνυμη πολιτική του με τους **γάμους των Σούσων**, γάμους νεαρών Περσίδων με μακεδόνες στρατιώτες καθώς και η εκπαίδευση νεαρών Περσών για να ενταχθούν στον στρατό (πολλοί την είδαν σαν μια εφαρμογή οικουμενικής ιδεολογίας) δεν συνεχίστηκε.

Το έργο του Αλέξανδρου: η παρακαταθήκη της βασιλείας

- Όμως ο Αλέξανδρος, τροποποιώντας τον τίτλο του, μεταμορφώνοντας έναν εθνικό στρατό σε αυτοκρατορικό, άλλαξε καίρια τη φύση της μακεδονικής μοναρχίας και δημιούργησε έναν νέο τύπο εξουσίας, **τη βασιλεία**, σήμα κατατεθέν των ελληνιστικών χρόνων.
- Την εξουσία αυτή, την **βασιλεία**, την άσκησε σε μεγάλη έκταση οπότε **ο ελληνικός κόσμος αποκτά τεράστιες διαστάσεις**.
- Οι πόλεις που ιδρύθηκαν θα συντελέσουν στη διάδοση της ελληνικής πολιτισμικής παράδοσης.

Βιβλιογραφία

- Mosse, Cl. – An. Schnapp – Gourbeillon, *Επίτομη Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας* (2000-31 π. Χ.), Μτφρ. Λ. Στεφάνου. Αθήνα, εκδ. Παπαδήμα 2010.
- Παπαρρηγόπουλος, Κ. Δ. – Π. Καρολίδης, *Ιστορία του Ελληνικού έθνους: από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1930* (τόμοι 1-5). Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος "Ελευθερουδάκης", 1932.
- Αρριανός, *Αλεξάνδρου Ανάβασις*.
- Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι* (Αλέξανδρος)

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

